

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ויקהל

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק א
(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי
„מכון לוי יצחק“
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וארבע לבריאה

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ויקהל

הודגש פעמים רבות הקשר לדברים שחז"ל גילו מראש (בילקוט שמעוני ישעי' רמז תצט), על המלחמות שיתרחשו בחלק ההוא של העולם, אשר הן מהסימנים המעידים שמתקרבת הגאולה האמיתית על ידי משיח צדקנו.

ולאור ההתרחשויות והניסים שצויינו לעיל, צריכה להתחזק עוד יותר ההכרה, שזהו הזמן של ההכנה הקרובה למילוי ההבטחה "והיתה לה' המלוכה"¹, כאשר כל העמים ישוכנעו ש"יש בעל הבית לבירה זו"², והכרה זו תביא אותם "לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד"³.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind> יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

צרויה, ע' קמוצה, ולא: תעשה – ת' וע' פתוחות. ההבדל הוא: פירוש "תעשה" – בת' וע' פתוחות – הוא עשיה במלוא תשומת הלב, ואילו פירוש "תעשה" – בת' צרויה – הוא עשיה של דרך אגב, שהדבר נעשה מאליו. במכילתא (במקומו) נאמר על כך: "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום – מלאכתו נעשית על ידי אחרים".

זו הברכה מן השמים, ברם, לכל דבר יש גם בחינות כפי שהוא ב"עבודת" האדם, וענין של "תעשה בת' צרויה" כפי שהוא ב"עבודה" – הוא: המלאכה ו"עובדין חוול" שעל האדם לעשות בששת ימי החול – צריכה להיות בלי התעסקות מיוחדת כי אם במדה שכאילו נעשה הדבר מאליו.

כפי שנאמר⁴: "יגיע כפיך כי תאכל – אשריך וטוב לך", ופירוש הדברים הוא⁴ שיגיעתו של אדם לשם צרכיו הגופניים ("תאכל") צריכה להיות רק בידיים ובאברים חיצוניים דומים ("כפיך") בלבד, ואילו המוח והלב צריכים להיות שקועים בתורה ומצוות. כשהתנהגות היא: "יגיע כפיך כי תאכל" – אז "אשריך וטוב לך" בהתאם למאמר רז"ל⁵: "אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא".

זו גם כוונת "תעשה" צרויה: דרך אגב. אין האדם שקוע בעסקיו במוחו ולבו, כי אם בכח העשיה בלבד, ואף כח העשיה מנוצל על ידו רק במדה ההכרחית לשם יצירת כלי לברכת ה'.

שהרי לאמתו של דבר – "זברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה". לא העשיה נותנת פרנסה, כי אם ברכת הוי' היא הנותנת פרנסה, אלא שברכת הוי' זקוקה לכלי מן הטבע ולפיכך דרוש "בכל אשר תעשה" אבל אין זה

א. התחלת פרשתנו היא: ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, ויאמר אליהם: אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם – ששת ימים תעשה מלאכה, וביום השביעי יהיה לכם קדש, שבת שבתון וגו'.

יש כאן דיוקים רבים וקושיות שכמה מהם שואלים גם מפרשי התורה:

(א) מה פירוש המושג "ויקהל משה", והרי הביטוי הרגיל בתורה הוא: "ויאמר משה", כפי הכתוב במקומות רבים, וגם בפרשתנו – באחד הפסוקים הבאים, לגבי הציווי של תרומת המשכן?

(ב) הוא אומר: "אלה הדברים אשר צוה הוי' לעשות אותם" ואינו מסביר מה הם הדברים. רוב מפרשי התורה מסבירים שהדבר נסב על ציווי תרומת המשכן, ברם, פירוש זה מוקשה שכן לאחר מכן, בתרומת המשכן, נאמר שוב: "ויאמר גו'". הכרח, איפוא, לומר שהדבר נסב על ענין המפורט לפני אותו "ויאמר", על הנאמר מיד: "ששת ימים גו'". בלתי מובן, אם כן: והרי על שמירת שבת כבר נצטוו בעשרת הדברות?

(ג) מדוע נאמר "שבת שבתון" – פעמיים ענין השבת?

(ד) רש"י אומר (וכך נאמר גם בגמרא מדרש¹ זוהר) ש"ויקהל משה" אירע למחרת יום הכפורים, בשעה שירד משה מהר סיני.

מכך מובן ש"ויקהל משה" גו' קשור עם יום הכפורים, שתוכנו כפרה, כשהקב"ה אמר למשה: "סלחתי כדבריך" ביחס לחטא העגל. יש, איפוא, להבין מה הקשר ביניהם?

ב. הדברים יובנו לאחר הזכרת דברי רז"ל² בקשר לדיוק הלשון: תעשה – ת' ת

(3) תהלים קכה, ב. ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 53.

(4) לקו"ת שלח מב, ד. ועוד.

(5) אבות פ"ד מ"א. ברכות ת, א.

(1) מכילתא יתרו פרשה ב. זח"ב קצה, א.

(2) ראה במפרשי התורה על הכתוב.

לקוטי

ויקהל

שיחות

אלא כלי בלבד. משום כך צריכה להיות העשייה רק במדה ההכרחית לקיום הכלי, כלומר: המוח והלב לא יהיו נתונים כלל לדבר, בתחבולות ודומיהן, ואף כח העשייה ינוצל רק במדה ההכרחית.

– לאמתו של דבר לא היתה צריכה כלל להיות מותרת עשיית מלאכה, שכן "את השמים ואת הארץ אני מלא" ו"מלא כל הארץ כבוד", כך שמשום כבוד מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא לא היתה צריכה להיות מותרת עשיית מלאכה, כמאמר רז"ל: "מאן דמחוי קדם מלאכה כו"⁶ (= מי שרומו בגופו לפני המלך...), אלא שהתורה נתנה רשות והורתה לעשות מלאכה, כאמור: "בכל אשר תעשה" "ששת ימים תעבוד". לכן, במדה ההכרחית – נתנה התורה רשות, אבל ביתרה מזו – הרי נוסף על כך שהדבר מוכיח שחסרה לאדם זה ההכרה שהעיקר הוא "וברכך הוי' אלקיך" (וכפי שיוסבר להלן בסעיף ה') – יש כאן גם ענין של "מחוי קמי מלאכה" –

ג. אלא שלכאורה בלתי מובן מדוע נקרא הדבר בכתוב בשם "יגיעה" ("יגיע כפיך"), ובמיוחד לפי האמור שזו פעולה "בלא לב ולב"?

– הדבר יובן על-פי הידוע⁷ שהעוסק בדבר שיש בו סיפוק עבורו הרי אף אם הוא משקיע בכך כחות רבים אינו מתעייף כל כך שכן יש לו סיפוק מזה, ואילו העוסק בדבר שאין בו עבורו סיפוק, הרי אף כשהעבודה במדה מועטה בלבד – הוא מתעייף מזה.

כך גם לעניננו: משום העובדה שאין לו כל עריבות בגשמיות והוא עושה זאת רק מפני ההכרח,

– שכן למרות שגם עיסוק זה מנוצל לעבודת ה', עד שהדבר מתפרש כקיום מצוה, לפי מאמר רז"ל⁸ לפסוק "ששת ימים תעבוד"

(6) ראה חגיגה ה, ב. להעיר מאגה"ק סימן כד.
(7) ראה ד"ה קרוב ה' תר"ץ (סה"מ קונט' ח"א קה, ב).
(8) מכילתא – הובא בדרשות ר' יהושע אבן שועב פרשת

– "זו מצות עשה", הרי עם זאת טרוד הוא בשעת מעשה בדברים גשמיים, ואילו הסיפוק שלו הוא בדברים שהם מצוות גלויות, כך שהעיסוק הוא לדירי דבר מאומן –

הרי, מפני ההכרח, גם מדה מועטה זו של עמל שהוא רק בכח העשייה בלבד וללא השתדלות אלא דרך אגב – מעייפת אותו מאד משום שאינו רוצה בדבר כשלעצמו, והוא מחכה לרגע בו יוכל לסיים עיסוק זה ולהתמסר לתורה ומצוות.

ד. זה, אפוא, פירוש הפסוק: "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון" – כדי שהשבת תהיה כפי הראוי – הכרחית הקדמה של ששת ימי החול, שתהיה המלאכה בבחינת תעשה (צרויה) בדרך-אגב. הרי נאמר: "לעולם יראה אדם בכל שבת כאילו כל מלאכתו עשויה"⁹. אם אדם שקוע בכל ימות השבוע בעיסוקיו וטרוד בהם מאד, הרי כשמגיע יום השבת וברצונו לנתק עצמו ליום זה, לפחות, מעיסוקו, ולעסוק בתורה ובתפלה, "לאסתכלא ביקרא דמלאכה" – נטפלות לו מחשבות זרות שונות, מחשבות בהן הוא שקוע בכל ימות השבוע, ויתרה מזו – גם מחשבות שאין לו כל ענין אתן, "חייבא מבלבלין ליה"¹⁰, שכן מאחר שפתח פתח – הרי ידוע שכשיש דלת פתוחה מתפרצים אליה, לפיכך אין באפשרותו לקיים את השבת.

ברם, כאשר "ששת ימים תעשה מלאכה" (כבדרך-אגב) – "וביום השביעי שבת שבתון", מאיר אז אור השבת, ואף, יתר על כן, "שבת שבתון", פעמיים שבת, משום שמי

וישב, ובספר מנחה בלולה. ובמכילתא דרשב"י: כשם שנצטוו ישראל על מצות עשה של שבת כך נצטוו על המלאכה. ועל פי זה מובן בפשיטות מאמר רז"ל ב"ר פט"ז (ופליג בזה על הספרי עקב עה"פ ולעבדו בכל לבבכם). וראה גם כן אבות דרבי נתן פ"א. רמב"ן ויקרא כה, ג. קונט' ומעין מ"ט – ועפ"ז אדה"ז סי' שו סעי' נד, ב. וראה שם רש"י ותוספות.

(9) שו"ע אדה"ז סי' שו סעי' כא.
(10) ראה דרך חיים פ"ג.

בבואנו מימי הפורים – ימים של ניסים שהראה הקב"ה "בימים ההם בזמן הזה", ובהתקרבנו אל חג הפסח – שבו אנו חוגגים את החג של "זמן חרותנו", ומודים לה' על הניסים והנפלאות שהראה בעת יציאת מצרים –

הרי זהו הזמן המתאים להפנות את מלוא תשומת הלב אל הניסים והנפלאות שאירעו בימינו אלה, בימים הסמוכים לפורים שנה זו.

היו אלה ניסים גלויים לא רק לעם ישראל אלא גם לכל העמים, ועד ש"ראו כל אפסי ארץ" – הכל ראו את הניסים שהתרחשו בתקופה זו.

... על פי התנאים הטבעיים של העולם הי' צפוי, שתהי' זו לא רק הכרזת מלחמה וכיוצא בזה, אלא שהמלחמה תגרור לתוכה עמים רבים ותתלהט עד כדי מלחמת עולם ר"ל; אך בפועל, למעלה מדרך הטבע, לא זו בלבד שנמנעה מלחמת עולם, אלא שגם המלחמה שפרצה – שככה.

בשעה שכל הסימנים הצביעו, שיש לצפות למלחמה קשה ולהכין צבא גדול ואדיר, מצוייד בכלי-נשק רבים ודווקא מהמתקדמים ביותר – הרי לאחר כל ההכנות, כפי שנהוג להיערך למלחמה ארוכה שאמורה להתמשך שבועות וחודשים – בא הניצחון בפועל בתוך זמן קצר ביותר!

הניצחון הי' כל כך מופלא, שהוא מנע לא רק שפיכות דמים רבה בין אומות העולם (כפי שחששו תחילה), אלא הוא אף הביא לידי כך, שהאוייב ישחרר, ובצורה טובה, חלק משבויי המלחמה ואפילו חלק מאלה שנישבו בעבר.

... יתירה מזו: אלה היודעים את המתרחש "מאחורי הקלעים" – המודעים לפרטים חסויים רבים שאינם מגיעים לידי פרסום – משיגים עוד יותר ויותר את פלאי הניסים והנפלאות בזמן הזה, בימים האלה.

* * *

במשך השנה הזאת – עלי' נתנו יהודים את השם והסימן: "היה תהא שנת נפלאות אראנו", ועוד קודם לכן, בסיומה של השנה שעברה, שצויינה על-ידי יהודים בסימן: "היה תהא שנת נסים" –

מורא געהאט), נאָר האָט געבראַכט דערצו, אַז דער שונא זאָל באַפרייען, אין אַ גוטן אופן, אַ טייל פון די מלחמה-געפאַנגענע און אַפילו אַ טייל פון די געפאַנגענע פון פריער.

. . . און נאָך מער: די וועלכע „ווייסן וואָס ס'טוט זיך אינעווייניק" – זיינען באַקאַנט מיט גאָר אַ סך איינצלע הייטן וועלכע דערגרייכן ניט צו דער עפנטלעכקייט – באַגרייפן אַ סך מער דעם וואונדער פון די נסים ונפלאות בזמן הזה בימים אלה.

* * *

במשך פון דעם יאָר – אויף וועלכן אידן גיבן דעם נאָמען און סימן: „היה תהא שנת נפלאות אראנו", און נאָך פאַר דעם, ביים סוף פון פאַרגאַנגענעם יאָר, באַצייכנט פון אידן מיטן סימן „היה תהא שנת נסים" – איז פיל מאָל באַטאַנט געוואָרן בנוגע וואָס חז"ל האָבן פאַראויס געזאָגט (אין ילקוט שמעוני ישעי' רמז תצט) וועגן די מלחמות וועלכע וועלן פאַרקומען אין יענעם טייל פון וועלט, אַז דאָס זיינען פון די סימנים אַז אַט-אַט קומט די גאולה האמיתית והשלימה דורך משיח צדקנו.

און אין אַנבליק פון די אויבנדערמאַנטע געשעענישן און נסים, דאַרף נאָך שטאַרקער ווערן דער באַוואוסטזיין, אַז דאָס איז די צייט פון הכנה קרובה צו דער ערפילונג פון דער הבטחה „והיתה לה' המלוכה", ווען אַלע פעלקער וועלן זיין איבערצייגט אַז „יש בעל הבית לבירה זו", און די אַנערקענונג וועט זיי ברענגען „לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד".³

(ממכתב כללי, כ"ה אדר תנשא)

- (1) עובדי' א, כא.
- (2) ראה ב"ר רפליט.
- (3) צפני' ג, ט. וראה רמב"ם ה' מלכים ספ"א.

כלומר, ענין זה של ששת ימים תעשה – בת' פתוחה, עיסוק פעיל, בא מהחשבת העסק, אבל כשאדם בא לידי הכרה באמת שזה רק כגרון ביד החוצב – אינו שקוע ראשו ורובו בעסק, כי אם מתנהג לפי הסדר של "תעשה כמאליו".

לאור זה יובן טעם נוסף לכך שההנהגות האמורה היא "תעשה כמאליו": לפי שהנחה מוחלטת בשכלו שלא העסק נותן את הפרנסה אלא שבאמצעות העסק יש לו פרנסה מ"וברכך הוי' אלקיך" – מאליו.

לפי זה מובן גם הקשר בין "ויקהל משה" לבין מחרת יום הכפורים, שכן סדר התיקון ועיקרת חטא עבודה זרה הוא "ששת ימים תעשה מלאכה" – מאליו.

1. הענין האמור של "גייעה בדרך ממילא" ישנו גם בבחינה נעלית יותר, לא בעיסוק בדברים גשמיים, כי אם בעבודת ה'. וגם כאן מהנה דבר זה של "גייעה ממילא" – תיקון לחטא העגל. הסבר הדברים:

המשנה אומרת¹⁶: "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס" – יש אופן של עבודת ה', שהלומד תורה ומקיים מצוות עושה זאת משום שהוא חש נועם, עריבות ומתיקות בתורה ומצוות. דבר זה נקרא "על מנת לקבל פרס". תכלית ה"עבודה" היא – "שלא על מנת לקבל פרס", כלומר, לא משום העריבות, אלא משום קבלת עול מלכות שמים, משום הרצון לבצע את הרצון העליון.

לכן נקרא הדבר: "גייעה בדרך ממילא". – "גייעה": כי אין העשיה מפני עריבות ועונג, כי אם גייעה כאמור.

– "בדרך ממילא": כי כשה"עבודה" נובעת מרגש ועונג וכו' עלול האדם לטעות ולחשוב שהוא עושה זאת "בכוחו ועוצם ידו". מפני שחונן בכשרונות טובים ובמדות טובות – הוא

שלדו "תעשה" בדרך ממילא הריהו בכל ימות השבוע בבחינת "שבת"¹¹, ואילו כשמגיע יום השבת באה לו תוספת קדושה, שבת שבתון, (כך מתורצת הקושיא השלישית).

לפי זה מתורצת הקושיא השניה, שכן אין כאן הציווי על השבת, כי אם איך להגיע לשבת.

ה. לפי זה יובן הקשר בין "ויקהל משה גו' ששת ימים תעשה מלאכה" לבין מחרת יום הכיפורים. כאן סדר תיקון לחטא העגל.

ביחס לחטא עבודה זרה אומר הרמב"ם¹² שהדבר בא מתוך כך שההשפעה מלמעלה עוברת דרך הכוכבים והמזלות, ככתוב¹³: "וממגד תבואות שמש גו'". למרות שגם אלו מודים שהכוכבים והמזלות הם רק "מתווכים", אך "קרו ליה אלקא דאלייא" (=הם קוראים לו: אלקי האלקים), הם מחשיבים גם את ה"מתווכים". ברם, לאמתו של דבר אסור לעבוד אותם, משום שהם רק "כגרון ביד החוצב".

בתורת החסידות¹⁴ מוסבר שבבחינה "דקה" יותר – ההתמסרות והשקעת השתדלות ותחבולות בעסקים – מהוים גם הם ענין של עבודה זרה ח"ו, לפי שהדבר נובע ממתן חשיבות וערך רב לעסקים, ל"מתווכים". למרות שאדם זה מאמין ב"וברכך הוי' אלקיך" – הוא מחשיב, בכל זאת, ומייחס ערך רק לעיסוק, ולכן הוא משקיע בדבר את עצמו בשכלו, והרי זה כהשתחואה, הרכנת הראש, ואף גרוע מזה שכן הרכנת הראש היא בגשמיות וכאן משקיע הוא את ראשו הרוחני, את שכלו, במתווך, משום שהוא מחשיב אותו¹⁵.

(11) ראה שבת קיט, א. וז"ג כט, א. תקוני זור תכ"א (מו, א).
 (12) הלכות עכו"ם פ"א ה"א.
 (13) דברים לג, יד.
 (14) ראה לקו"ת אחרי כו, ג. ד"ה מים רבים תשי"ז.
 (15) ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 171 ואל"ך.

(16) אבות פ"א מ"ג.

הוספה

בשורת הגאולה

יז.

קומענדיק פון די ימי הפורים – טעג פון נסים, וואָס דער אויבערשטער האָט באַוויזן „בימים ההם בזמן הזה“, און דערנענטערנדיק זיך צו חג הפסח – ווען מיר פראַווען דעם יום-טוב פון „זמן חרותנו“ און מיר דאַנקען דעם אויבערשטן פאַר די נסים ונפלאות וועלכע ער האָט באַוויזן ביי יציאת מצרים –

איז איצט די פאַסיקע צייט צו ציען די פולע אויפמערקזאַמקייט אויף די נסים ונפלאות וועלכע האָבן פאַסירט נאַענט צו דעם היינטיקן פורים.

דאָס זיינען געווען נסים גלויים אָפּענע נסים, ניט נאָר פאַר אידן, נאָר אויך פאַר אַלע פעלקער, ביז אַז „ראו כל אפסי ארץ“, אַלע האָבן געזען די גרויסע נסים וואָס זיינען פאַרגעקומען אין דעם זמן.

... לויט די נאַטירלעכע אומשטענדן אין דער וועלט, האָט עס געהאַלטן דערביי, אַז עס זאָל זיין ניט נאָר אַ מלחמה ערקלערונג א.ז.וו. נאָר אַז די מלחמה זאָל אַריינציען מערערע פעלקער און זיך צעפלאַקערן אין אַ וועלט-קריג, ר"ל – און למעלה מדרך הטבע הרגיל, איז ניט בלויז אויסגעמיטן געוואָרן אַ וועלט-מלחמה, נאָר אויך די שוין אָנגעהויבענע מלחמה איז איינגעשטילט געוואָרן.

בעת אַלע סימנים האָבן געוויזן, אַז מ'דאַרף דערוואַרטן אַ שווערע מלחמה, און צוגרייטן אַ גאָר גרויסע אַרמיי מיט אַ סך כלי-זיין און דוקא פון די נייעסטע, און נאָך די אַלע צוגרייטונגען ווי ס'איז דער סדר ווען מ'גרייט זיך צו אַ לאַנגער מלחמה, וואָס דאַרף דויערן וואָכן, חדשים – איז דער נצחון געקומען אין גאָר אַ קורצער צייט!

דער נצחון איז געווען אַזוי וואונדערלעך, אַז ער האָט ניט נאָר פאַרמיטן אַ סך שפיכות דמים צווישן אומות העולם (ווי מ'האָט

לקוטי

לומד תורה ונותן צדקה וכו' (כלל המצוות), תעשה – בת' פתחה. ואילו כשהוא עושה זאת משום "קבלת עול" מרגיש הוא במציאות האמתית שאין זה בכח עצמו כי אם בסייעתא דשמיא – תעשה בת' צרויה.

כמאמר רז"ל¹⁷: "פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם". מעשיו של האדם אינם אלא "כחודה של מחט", והעיקר בא מלמעלה: ואני אפתח.

יתר על כן: גם ההכנה לקיום המצוות באה מן הקב"ה, כמאמר רז"ל לפסוק "מי הקדימני ואשלם": מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג כו', מי עשה לי ציצית עד שלא נתתי לו טלית וכו'¹⁸

משום כך נקרא הדבר "בדרך ממילא" (דוגמת הפירוש השני האמור לעיל לגבי גשמיות) – שכן האדם חש שלא מפני עבודתו שלו הושגו כל הדברים, ועבודתו שלו היא רק כלי וצנור ל"ואני אפתח" הדבר נעשה כמאליו.

ז. כאמור לעיל משמש גם הענין של "יגיעה בדרך ממילא" שברוחניות – תיקון לחטא העגל.

הדברים יובנו על-פי הידוע שחטא העגל הוא ענין חטא עץ הדעת, כמאמר רז"ל שבשעת חטא עץ הדעת ירדה זוהמה לעולם, ובשעת מתן תורה פסקה הזוהמה, ובשעת חטא העגל חזרה¹⁹.

כפי שידוע היה חטא עץ הדעת חטא של הרגשה עצמית, כאמור: "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים", תחושת

17) הובא בכמה מקומות בדא"ח. ולע"ע צריך עיון מקומו. – בלקו"ת קרח (נה, א) מביא גירסא אחרת בשיר השירים רבה על פסוק אני ישנה, בילקוט שמעוני שם, בוח"ג צה, א. ומסיים: ובנ"א אמרו ואני אפתח לכם כפתחו של אולם. ומפרש גירסא זו דוקא. – וראה ג"כ פסיקתא רבתי פט"ו. פסיקתא דר"כ פרשת החודש. 18) איוב מא, ג. ויקרא רבה כו, ב. 19) שבת קמו, א. זח"א נב, ב. ראה גם לקו"ש [המטורגם] ח"ג ע' 150.

ויקהל

שיחות

העריבות²⁰, והתיקון לדבר – "יגיעה בדרך ממילא". במקום הרגש צריכה להיות "יגיעה", קבלת עול, ובמקום המחשבה שבכחו ועוצם ידו עשה את החיל הזה, צריך להיות הענין של "בדרך ממילא".

ח. לאור כל האמור יובן גם הנאמר בכתוב: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל גו" ולא כפי הרגיל: ויאמר גו".

כיון שהיה זה למחרת יום הכפורים, הכפרה על העגל שהחזיר את זוהמת חטא עץ הדעת, והיה צורך להביא את העולם לידי מצבו שלפני החטא, שכן "עולם על מילואו נברא", והרי תכלית הכוונה היא – "גוי אחד בארץ", לעשות "רשות היחיד", דירה לו יתברך בדברים הגשמיים דוקא, דירה לאחדותו ועצמותו יתברך. לשם כך היה "ויקהל משה", הוא הקהיל וכינס את כל הדברים אל האחדות האמתית.

ומאחר שכל הענינים חלוקים לשלוש דרגות: עולם, שנה, נפש – נמנים גם בפסוק זה כל שלשת הענינים: "אלה הדברים", ל"ט מלאכות²¹ – כלל עניני העולם, "בכל מושבותיכם" – כללות המקום (עולם) "כל עדת בני ישראל" – כלל ה"נפש". "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון" – כלל ה"ומן".

כינסו כל הענינים לאחדות אמתית אפשרי בכחו של משה. משום שמה הוא "משמיטה ראשונה"²² למעלה מהשתלשלות. לפיכך בכוחו לכנס את כל הענינים אל האחדות האמתית. כך גם אפשרי בכוחו של "משה" הנמצא בכל איש ישראל (לפי המוסבר ב"תניא"²³ בענין "אין, לגבי משה מילתא זוטרתיה היא").

20) בראשית ג, ו ראה ד"ה באתי לגני תשי" (קונטרס עד) פ"ה. 21) שבת ע, א. 22) תורה אור נא, ד. 23) פמ"ב.

על-ידי עבודה זו מבוצעת תכלית הכוונה של הבריאה, שהיא חזרת להיות כפי שהיתה לפני החטא – "עולם על מילואו נברא" – ושלימות הדבר בגלוי יהיה לעתיד, וכמאמר רז"ל: סמך שבת למלאכת המשכן, על-ידי עבודה זו יהיה בנין בית המקדש השלישי במהרה בימינו.

(מתוך מאמר ד"ה ויקהל, תשי"ב)

ט. מן הפסוק "אלה הדברים גו'" לומדת הגמרא את איסור ל"ט המלאכות בשבת. והגמרא אומרת²⁴: "מלאכה דהואי במשכן הואי מלאכה", מלאכה שנעשתה במשכן נקראת מלאכה ואסורה בשבת.

מן העובדה של"ט המלאכות נלמדות מל"ט מלאכות המשכן – מובן של"ט המלאכות קשורות במלאכות המשכן.

ידוע הרי שכל לימוד דברים זה מזה שבתורה אינו מקרי ח"ו, אלא שה"מלמד" וה"למד" הם בפנימיותם דבר אחד.

הקשר ביניהם הוא כפול: א) שורש ל"ט המלאכות הן מלאכות המשכן, כלומר שכל המלאכות נובעות בהשתלשלות ממלאכות המשכן. ב) לפיכך גם המזרה והתכלית של כל המלאכות, גם של מלאכות הרשות, היא לעשות באמצעותן משכן ודירה לו יתברך, ככתוב: "בכל דרכיך דעהו"²⁵.

י. לפי זה יובן גם הדבר שבימים בהם מותרת מלאכה – ממעטים בענינים כקריאת התורה ותפלות ונטופות, כדי שלא לקצר את זמן המלאכה²⁶.

יתר על כן לפסוק "ששת ימים תעבוד" אומרים רז"ל שזו מצות עשה²⁷.

לכאורה: כיצד יתכן הדבר? אך לפי האמור שתכלית כל המלאכות היא לעשות באמצעותן משכן – מובן שזו מצוה,

והאדם צריך לעמול תמיד, "כי אדם לעמל יולד"²⁸.

שכן ההבדל בין העולם כולו לבין המשכן הוא רק ההבדל בין "כוח" לבין "פועל": המשכן הוא משכן בפועל, והעולם כולו הוא משכן בכוח.

יש, איפוא, לנצל כל רגע למלאכה שמביאה, כאמור, מן הכוח אל הפועל, בכל רגע קיים הציווי של "בכל דרכיך דעהו".

(משיחות פורים, תשח"ו)

יא. "משנכנס אדר מרבין בשמחה". במשנה²⁹ נאמר: "משנכנס אב ממעטין בשמחה" והגמרא³⁰ אומרת ביחס לזה: כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה.

נראים כאן שני ענינים הפכיים:

א) מן הביטוי "כשם" משמע שהעיקר הוא: "משנכנס אב ממעטין בשמחה" הנאמר במפורש במשנה, ואילו "משנכנס אדר מרבין בשמחה" אינו אלא בבחינת "כשם", הנלמד מן "כשנכנס אב".

ב) לאורך גיסא אנו רואים באשר לפועל שה"משנכנס אב ממעטין בשמחה" הוא מוגבל, לא בכל ממעטים. ישנם עניני שמחה גם באב³¹, ואילו ה"משנכנס אדר מרבין בשמחה" הוא ללא כל הגבלה, עד כדי "עד דלא ידע".

ולכאורה בלתי מובן הדבר: מאחר שכל הענין של "משנכנס אדר מרבין" נובע מן "משנכנס אב ממעטין", כלשון הגמרא: "כשם", מדוע, אם כן, "משנכנס אדר מרבין בשמחה" הוא במדה יתרה מאשר "משנכנס אב ממעטין" וכו'.

28) איוב ה, ז.

29) תענית כו, ב.

30) שם כט, סע"א.

31) ראה שו"ע או"ח סי' תקנא ס"ב. בי"ח לטור ריש סימן תקנא: אבל באכילת בשר כו'. וצריך עיון במגן אברהם שם סק"א.

יב. ההסבר הפשוט לדבר הוא כי השמחה צריכה להיות תמיד, אפילו בחודש אב, תמיד קיים הציווי של "עבדו את הוי' בשמחה", ולפיכך כשנוסף גם "מרבין בשמחה" הריהו ללא הגבלה. ה"ממעטין" הוא מוגבל לפי שגם אז צריכים להיות ענינים מסוימים של שמחה, ובמיוחד משום הציווי של עבדו את הוי' בשמחה.

תוכנו הפנימי של הדבר הוא על-פי מה שהוסבר במאמר³² שתכלית הכוונה היא הביצוע של "נתאוה הקב"ה להיות לו, יתברך, דירה בתחתונים", וכשם שאדם הדר בדירה נמצא בה בכל היותו, כך הפירוש של "דירה בתחתונים" – שהקב"ה יהיה למטה בכל עצמותו ומהותו, יתברך.

הרי נאמר "עזו וחדוה במקומו", ולכן כדי שתהיה דירה בתחתונים יש הכרח בעזו וחדוה, שאז אפשרי להיות מקומו ודירתו יתברך³³.

כך יובן הדבר שיש להיות תמיד בשמחה, אפילו בזמנים שעליהם נאמר "ממעטין" יש להיות בשמחה, במדה מסוימת, שכן דירה לו, יתברך, יש לעשות תמיד, בכל רגע ורגע, שהרי זה כל האדם: "אני (לא) נבראתי (אלא) לשמש את קוניי"³⁴, ולכן מוטלת החובה להיות תמיד, בכל רגע בשמחה.

יג. העובדה שפעמים צריך להיות סדר-עבודה ב"קו" שני, קו מנוגד לשמחה, תובן גם היא לפי המוסבר במאמר – הסדר של

32) ד"ה כי תשא תשט"ו.

33) עיין חגיגה ה, ב. דיש גורסין ובבתי גואי ליכא – הובא בעבודת הקודש ח"ג פנ"ז – וגם לגירסתנו מבואר ברשימות הצמח צדק לאיכה ע' כ"כג (אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א"ב"ג). ואכ"מ.

34) קדושין פב, א.

35) תניא פכ"ו. בבתי לגני תשי" פ"א.

36) נדרים כה, א.

עשיית דירה לו, יתברך, במשל לעשיית דירה למלך בשר ודם: ראשית יש לנקות את המקום מכל לכלוך וכו' ולאחר מכן מקשטים אותו בכלים נאים כדי שיהיה ראוי לדירת המלך.

כך גם בעבודה הרוחנית: תחלה יש להוציא את הכלוך וכו', דבר המושג על ידי קו המרירות, וזו עבודת חדש אב, בו ממעטים בשמחה, כדי להוציא את הענינים של "ומפני חטאינו גלינו מארצנו". אך אין זו אלא הכנה לדירה, ואילו הדירה עצמה נעשית על ידי שמחה.

יד. הנאמר בגמרא, ביחס ל"משנכנס אדר מרבין בשמחה", בהדגשת "כשם", שממנה משמע ש"משנכנס אדר מרבין" נובע מן "משנכנס אב ממעטין" – יובן לפי המוסבר בתורת החסידות³⁵ ש"יתרון האור" בא מתוך החושך דוקא. מובן, לכן, שמי מעורר באדם את אי ההגבלה של שמחה, "עד דלא ידע" – החושך דוקא, ע"י אתכפיא סטרא אחרא ע"י מרירות. אז גדולה השמחה מאד, ללא הגבלה. וזה הטעם לכך שדוקא בחדש אדר השמחה היא בלתי מוגבלת, לפי שאז היא באה מתוך החושך, ככתוב: "ורבים מעמי הארץ מתייהדים", "עמי הארץ", שלוש קליפות הטמאות, נעשו "יהודים", כופרים בעבודה זרה ומודים בכל התורה³⁶.

ומשום עבודה זו נעשה יתרון האור, שבפורים חובת השמחה היא "עד דלא ידע", וגם בכל חדש אדר צריכה להיות השמחה בריבוי, ככתוב: "והחדש אשר נהפך", כל חדש אדר.

(משיחות שבת מברכים אדר, תשט"ז)

יחי אדוננו מורנו זרבינו מלך המשיח לעולם ועד